

Partnerski odnosi: mikrokrizni aspekt

Partner Relationship: Microcrisis Aspect

Prof. dr. Šabani Alisabri

*Univerzitet u Sarajevu, Fakultet za kriminalistiku,
kriminologiju i sigurnosne studije, vanredni profesor
e-mail: asabani@fkn.unsa.ba*

Sažetak: U predloženom radu pokušavamo problematizirati pojavu partnerskih odnosa koji po definiciji spadaju u izraz slobodnih volja odraslih ljudi. Istraživanja dokazuju da to nije u potpunosti tako i da je u osnovi tih odnosa socijalna konstrukcija koja im definiše prirodu. Karakter rizika u partnerskim odnosima dobrim dijelom proizlaze iz karaktera modernosti pri čemu smo obratili pažnju na one teoretičare koji su ta pitanja radikalizirali u svojim studijama. Mišljenja smo da su partnerski odnosi oblik zajednice, ali je izložena rizicima socijalne prirode karakterističnih za modernost.

Ključne riječi: *privlačnost, partnerski odnos, društveni konstrukt partnerskih odnosa, rizici u partnerskim odnosima, modernost.*

JEL klasifikacija: K39

[http://dx.doi.org/
10.14706/DOI52113](http://dx.doi.org/10.14706/DOI52113)

Historija članka
Dostavljen: 26.12.2013.
Recenziran: 30.03.2014.
Prihvaćen: 10.07.2014.

Abstract: *In the present work we try to problematize the emergence of partnerships which by definition belong to the free expression of the will of adults. Research shows that this is not entirely so, and that is the basis of these relations social structures that define their nature. Character risks in relationships largely stem from the nature of modernity in which we pay attention to those theorists who have these issues radicalized in their studies. We believe that partnership is a form of community, but is exposed to the risks of a social nature characteristic of modernity*

Keywords: *attraction, a partnership, a social construct of the partnerships, risks in partner relationships, modernity.*

*JEL Classification: K39
[http://dx.doi.org/
10.14706/DO152113](http://dx.doi.org/10.14706/DO152113)*

Article History

Submitted: 26.12.2013.

Resubmitted: 30.03.2014.

Accepted: 10.07.2014.

1. Uvod

*Put nas je čvrstim uzama vezao,
Mi smo saputnici vetra, a put je naš bez
kraja...
Raznobojnih trenutaka dragoceni cvetni
prah
Crvenim tragom prolećnog veselja obasipa
srca...*

PUT NAS JE ČVRSTIM VEZAMA VEZAO
Rabindranat Tagore

U navedenom dijelu Rabindranatove pjesme polazi se od idealnotipske situacije između dvoje ljudi u njihovom putu kroz život. Tako je u svakoj početnoj definiciji odnosa između dvoje ljudi. Međutim, iako su dvoje ljudi puni očekivanja u partnerskim odnosima, oni su često neizvjesni zbog niza vanjskih i unutarnjih događanja vezanih za partnerski odnos. U našem radu pokušat ćemo problematizirati i teorijski razumjeti partnerske odnose kao jedan od odgovora odraslih ljudi na kompleksnost socijalnog života u kojem bivaju. To nisu isključivo bračni odnosi, nego odnosi temeljeni na volji dvoje ljudi da budu zajedno. Struktura partnerskih odnosa podrazumijeva JA, TI i MI (partnerski međusobni odnos) formaciju. Suština partnerskog odnosa je balans između ove tri formacije. Tako se partnerski odnos razumijeva kao udruženje para koje dopušta svakom akteru njegovu vlastitost i jednakovrijednost. Svaka osoba traži i očekuje u partnerskom odnosu psihološku i prosocijalnu dozvolu za svoj osobni razvoj. Realno osjećanje zajednice i partnerstva je ono što se prepoznaje kao izvora zadovoljstva. Međusobni odnos figurira kao konstrukt realnosti za partnere i visoko je neovisan od nepouzdanosti vanjskog svijeta, tj. ima sposobnosti da živi sam po sebi.

Partnerski odnos je najčešći oblik udruživanja dvoje odraslih ljudi suprotnog pola (mada ima i istopolnih partnerskih zajednica) i elementarni je oblik veze. Ukoliko preraste u brak zaštićen je nizom sankcija i zakona, kako vjerskih (svetost braka), tako i svjetovnih (Zakon o braku).

Danas je jako teško ovladati partnerskim odnosima u smislu normiranja ili bar jednostavnošću strukture. Smatramo neophodnim navesti nekoliko neophodnih

osobina partnerskih odnosa koji ukazuju na kompleksnost tih odnosa, a u sebi nose elemente mikrokrizne situacije.

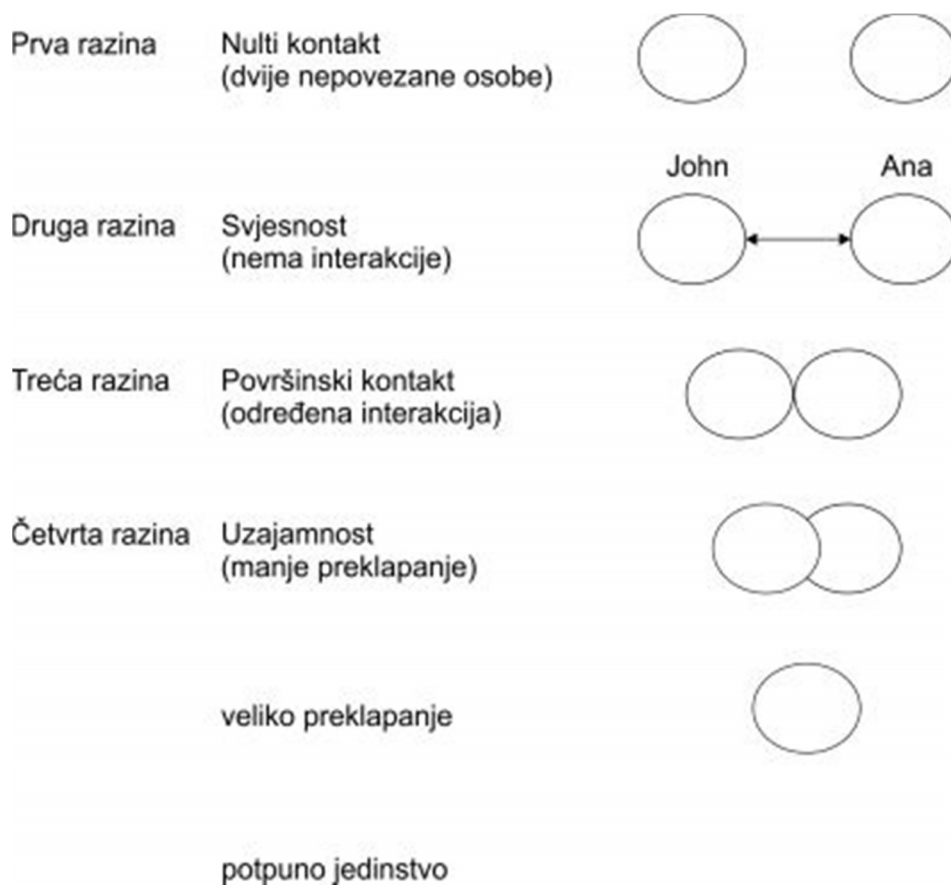
2. Privlačnost kao pretpostavka za partnerski odnos

Međuljudska privlačnost može se definirati kao sklonost ili predispozicija vrednovanja druge osobe na pozitivan način. Stoga, međuljudska privlačnost je, u najširem smislu, specifična vrsta stava.¹

Na prezentiranoj shemi zapažamo da veza između dvoje ljudi prolazi kroz četiri razine. Na prvoj razini ne postoji kontakt između dvoje ljudi: oni se čak i ne poznaju. Ovo je stanje stvari kod većeg dijela populacije, budući da stvaramo socijalne i vizualno-komunikacijske veze koje su definirane obimom naših kontakata kroz svakodnevnicu (radne obaveze, dokolica, druženja, hobiji i sl.) i stoga, stupamo u kontakte sa relativno ograničenim brojem osoba. Na drugoj razini dvoje ljudi postaju svjesni jedno drugog; to se događa prije bilo kakve interakcije. To je vrlo bitno jer faktori kao što su fizička privlačnost i percipirana sličnost stavova određuju hoće li doći do interakcije i stvaranje veze. Ako svaka osoba osjeća da su okolnosti dobre, one napreduju na treću razinu – razinu površnog kontakata. Ovdje svaka osoba saznaje nešto o drugoj na način da li druga osoba zadovoljava kriterije kao što su sviđanje, privlačnost, uvjerenja, vrijednosti i sl. Prve tri razine tiču se *stvaranja veza*. Četvrta razina, uzajamnost, tiče se *razvoja veza*. To se upisuje kao kontinuum koji se proteže od poznanstva (manje preklapanje) do duboke i trajne veze.

Treba istaći činjenicu da su akteri socijalizacijski „utrenirani“ iščitavati sve ove faze koje mogu dovesti do konačne verzije partnerstva.

¹ I. Ajzen, „Attitudinal versus normative messages: An investigation of the differential effects of persuasive communications on behaviour“, u K. Thomas (ur.), **Attitudes and Behaviour**, Penguin Books Ltd., Harmondsworth, 1971, 271-280.

Slika 1. Razine povezanosti između dvoje ljudi, prilagođeno prema D. C. Pennington²

Kao što vidimo, da bi partnerski odnos uopće bio moguć, potrebno je da osoba bude u nekom obliku komunikacije. Osobe koje su socijalno isključene imaju daleko manje resursa na raspolaganju za prevazilaženje ove situacije. Često znaju za ovaj problem ali nemaju hrabrosti, vještina i podrške da ga riješe.

Razlike u sposobnosti savladavanja socijalne isključenosti manje su povezane s razlikama u ličnosti, a više s mjerom u kojoj su ljudi sposobni sami sebi postaviti ciljeve, organizirati život i sl. Osobe koje su u tome uspješne manje pate i manje je vjerojatno da će postati apatične. Sažeto, istraživanja o socijalnoj isključenosti

² D.C. Pennington, *Osnove socijalne psihologije*, Naklada Slap, Zagreb, 1997, 186-190.

podupiru mišljenje da ljudi općenito trebaju podražaje, a posebno prisutnost drugih.³ Strah od socijalne isključenosti je snažan i potrebna je mala neizvjesnost pa da nastanu neki oblici panike. Strah je reakcija na događaj koji se dogodio, a tjeskoba je emocionalna reakcija na očekivanje budućeg događaja sličnog sadržaja, tj. socijalnog isključenja. Prisustvo drugih ljudi izravno djeluju na smanjenje tog straha, pružajući utjehu i smirivanje. Osobama je potrebna druga osoba jer se na taj način pruža mogućnost procjene samog sebe.

Nekoliko nalaza i istraživanja o privlačnosti osoba postuliraju da su:

1. Više popularne i željene;⁴
2. Pretpostavljeno je da imaju pozitivne osobine;⁵
3. Mogu su zaposliti brže;
4. Opažljivi su, sretni, više osjetljivi, uspješni i društveno iskusni.⁶

Pretpostavlja se da ljudi stvaraju veze, poglavito intimne, s ljudima sličnima po fizičkoj privlačnosti, poznatih kao *pretpostavka o podjednakoj privlačnosti*. Vrlo privlačni ljudi stvaraju veze jedni s drugima, kao i umjereno privlačni, neprivlačni i ružni ljudi. Ovo je primjer *teorije pravednosti*, koja, grubo rečeno, kaže da ljudi dobiju «ono što misle da zaslužuju u životu». Prema teoriji pravednosti, da bi se veza stvorila (i trajala), svaka osoba mora drugoj pružiti dovoljno koristi i smisla da bi opstala.⁷

Saegert, Swap i Zajonc⁸ su potvrdili pretpostavku da će se nekoj osobi više sviđati druga osoba što češće bude dolazila u kontakt s njom.

³ A. Šabani, *Sociologija*, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo, 2013, 211-215.

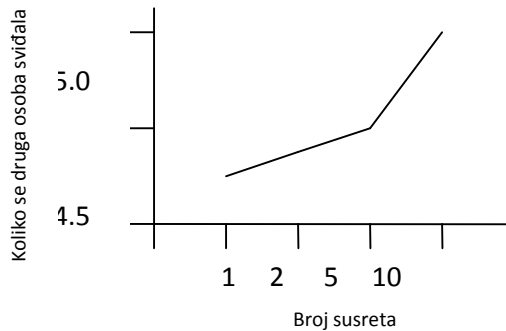
⁴ D. C. Pennington, *Osnove socijalne psihologije*, Naklada Slap, Zagreb, 1997, 193

⁵ D. C. Pennington, *Osnove socijalne psihologije*, Naklada Slap, Zagreb, 1997, 193

⁶ E. Hatfield, S. Sprecher, *Mirror, mirror... The importance of look in everyday life*, SUNY Press, New York, 1986, 74

⁷ E. Walster, G.W. Walster, E. Berscheid, *Equity: Theory and Research*, Allyn& Bacon, 1978, 23-40.

⁸ S. Saegert, W. Swap, R.B. Zajonc, Exposure, context, and interpersonal attraction, *Journal of Personality and Social Psychology*, 25, 234-242.

Slika 2. *Intenzitet privlačnosti proizlazi iz većeg broja susreta jedne osobe s drugom.*

Faktori privlačnosti se ne odnose samo na prostornu–vremensku predikciju (vjerovatnoća da ćemo neku osobu vidjeti u određenom vremenu i određenom prostoru), nego i na faktore poput:

1. toga da smo jako privlačni ljudima s kojima dijelimo naše stavove, što više zajedničkih stavova dijelimo, to smo više privlačni;
2. odbijanja komunikacije s osobama koje nam nisu prijatne;
3. moralnih, estetskih i religijskih kriterija koje poštujemo i na osnovu kojih dopuštamo pristup do sebe.

Priroda međusobnog odnosa u najvećoj mjeri zavisi od ličnog osjećaja aktera i definicije situacije te način unutarpartnerske komunikacije.

Izbor partnera, odnosno psihodinamika partnera zavisi da li smo ispunili početne uslove razvijanja i podržavanja kvalitetnih odnosa u dvoje.⁹ To znači odnos s kojim će se partneri baviti i harmonizirati ga, a ne odnos koji će biti prepušten samom sebi.

3. Društveni konstrukt partnerskih odnosa

Socijalna konstrukcija partnerskih odnosa proizlazi iz zahtjeva društva da se ljudi moraju udruživati, osobito odrasli članovi. Partnerski odnosi imaju osobinu da

⁹ P. Brajša, *Se da živeti v dvoje*, Delavska enotnost, Ljubljana, 1986, 18-29.

se pretvore u bračne¹⁰ ili neke druge odnose, a na osnovu toga zahtijevaju legitimno važenje. Partnerstvo je univerzalna i masovna socijalna pojava koja je društveno normirana. Većina partnerskih odnosa završava brakom ili vanbračnom zajednicom¹¹.

Ukoliko partnerstvo preraste u brak (kao produbljenje partnerskog odnosa) onda ta veza ima sljedeća obilježja:

1. međusobno obvezivanje među supružnicima,
2. prava seksualnog pristupa,
3. očekivanje da će brak potrajati kroz trudnoću i
4. priznavanje legitimnog statusa djece supružnika.¹²

Partnerski odnosi, u skali funkcionalnih osobina, imaju mogućnosti socijalizacije odgovornosti jer uključuje vođenje računa i o drugoj osobi. Ukoliko su partnerski odnosi formirani između različitih socijalnih i konfesionalnih jedinica onda partnerski odnosi imaju i svoju akulturacijsku funkciju. Na kraju partnerski odnosi predstavljaju instrument socijalne kontrole jer gdje god se dvoje ili više ljudi susreću, neka zajednička pravila moraju biti prihvaćena od strane svih aktera za osiguravanje i održavanje individualnih prava. Uspješnost adaptacije na pravila unutar partnerskih odnosa je uvod za uspješnu adaptaciju i socijalnu definiciju partnerskih odnosa. Kada akteri ne mogu kontrolisati jedne druge tada su prinuđeni da aktiviraju moralne sankcije koje upozoravaju na narušavanje pravila (ljutnja, bijes, povučenost, uvrijeđenost, itd.).

Uspostavljanje partnerskih odnosa, odnosno prihvatanje partnerski odnosa kao činjenice konstituira nizu obaveza, prilagodbi, kompromisa ali i očekivanja. Najčešće obaveze ili prilagodbe su slijedeće:

1. uspostavljanje rutine svakodnevnice,

¹⁰ M. D. Buss, *Human Mate Selection*, American scientists, 73, 47-51.

Autor navodi podatak da preko 90% partnerskih odnosa završava brakom.

¹¹ I. Vidanović, *Rečnik socijalnog rada*, TIRO-ERC, Beograd 2006, 70.

Brak je zakonski zasnovana institucija zajedničkog života punoljetnih osoba, podrazumijevaju se prava i obaveze supružnika što se reguliše pravnim normama. Velika promjena u zakonskoj regulativi i praksi pojedinih zemalja dogodio se nakon 2000.g. kada je omogućen zakonski regulisan brak osoba istog pola

¹² I. Ivulić, Što žene žele?, Jedna empirijska provjera, u J. Hrgović i D. Polšek (ur.), *Evolucija društvenosti*, Naklada Jesenski i Turk Zagreb, 2004, 193.

2. učenje kako donositi svrhovite odluke zajedno,
3. građenje novih prijateljstava na osnovu činjenice da se u partnerskim odnosima poprimaju novi socijalni atributi,
4. razvijanje odnosa koji imaju potencijal legitimiteta,
5. uspostavljanje zajedničkog finansijskog budžeta,
6. razvijanje „dvostruke ličnosti“ u smislu trošenja i kupovanja ne samo za sebe nego i za drugu osobu,
7. uspostavljanje ceremonijalnih i ritualnih navika,
8. odluka o dinamici erotskih relacija,
9. učenje kako se pregovara o konfliktima,
10. učenje kako uzimati i davati u zajedničkom životu,
11. alokacija odgovornosti,
12. razvijanje uspješnih komunikacijskih modela,
13. uspostavljanje i dijeljenje vrijednosnih orijentacija,
14. identificiranje partnerskih uloga,
15. stvaranje zajedničkih ciljeva,
16. odlučivanje o aktivnostima u slobodnom vremenu,
17. odlučivanje o formama i sadržajima uključenosti u zajednicu,
18. uspostavljanje i definisanje kreditnih aranžmana,
19. razvijanje zadovoljstva i uspostavljanje balansa između zajedništva i individualnosti,
20. uspostavljanje partnerstva kao životni uspjeh.¹³

Kao idealnotipski socijalni konstrukt partnerstva sa stanovišta racionalnosti, često puta i vladajuće ideologije, javljaju se ovi poželjni odnosi i projekcije socijalnih vrijednosti:

1. viša klasa	→	otmjeno življenje
2. gornja srednja klasa	→	karijera i obrazovanje
3. donja srednja klasa	→	poštovanje i stabilnost radnog mjesta
4. radnička klasa	→	finansijski opstanak i mogućnost zaposlenja
5. niža klasa	→	fizički opstanak

¹³ C. S. Schuster, S.S. Ashburn, *The Process of Human Development: a Holistic Life-Span Approach (second edition)*, Little, Brown and Company, Boston, Toronto, 1986, 123-128.

Kao što vidimo partnerski odnosi su jako usmjereni na kontrolu vanjskih i unutarnjih prijetnji zbog kojih mora biti izgrađen partnerski kodeks čije se poštovanje podrazumijeva od strane oba aktera.

4. Rizici u partnerskim odnosima

Najčešći rizici u partnerskim odnosima su:

- nepovjerenje,
- preljuba,
- razočarenje,
- konflikti,
- disfunkcionalnost partnera.

4.1. Nepovjerenje

Nepovjerenje je situacija koja ima moralno značenje i odnosi se na odsustvo sigurnosti i izvjesnosti partnerskog odnosa. Socijalna kontrola unutar partnerskog odnosa često konstatira nekonzistentnost toka partnerstva.

Nepovjerenje je često uvodna situacija za raspad partnerskog odnosa. Nepovjerenje je uzrok nezadovoljstva kvalitetom odnosa koji nije zasnovan na dubokom poštivanju i obostranom razumijevanju.. Nepovjerenje se može shvatiti i kao strah od gubitka voljene osobe, a ponekad može prerasti u oblik terora koji vremenom postane nepodnošljiv za kontroliranog aktera.

4.2. Preljuba

Preljuba je prvi dokaz nepotpune ljubavi i dokazuje nezrelo doživljavanje i poimanje ljubavi. Partner stupa u preljubu ukoliko nije izražena ljubav. Međutim, preljuba može biti izraz virilne kulture jer je takva kultura zadržala dominaciju muškarca, pa prema tome i njegovu pravo da ima više partnerica.

4.3. Razočarenje

Razočarenje je jedna od čestih situacija u partnerskim odnosima. Najteži osjećaj jeste spoznaja da jedan drugog razumiju samo na svoj način.

Ljubav ne važi samo za jednu sferu čovjeka, nego obuhvata kompletnu njegovu ličnost. Često se dešava da nekog partnera ne želi vidjeti takvog kakav je, nego takvog kakav bi on želio. U fazi zaljubljenosti velika su očekivanja da će im partner ispuniti i omogućiti sve želje i da će otpočeti novi život. Prečesto nedostaje jednom od partnera jednostavna konstatacija da su ljudi jednostavno takvi kakvi jesu, a ne da su robovi, slike kako su sebi zamislili.

Partnerski odnosi često bivaju opterećeni nizom međusobnih primjedbi, tako muškarci najčešće prigovaraju ženama:

- vezanosti za kuću i domaćinstvo, pretjerana vezanost za partnera, pretjerana kontrola;
- nastojanje da se muškarac veže za kuću i kućne obaveze;
- emocionalna ovisnost od muškarca i preveliko insistiranje na osjećanjima.

S druge strane najčešći prigovori žena muškarcima su:

- nemaju vremena za žene, suviše su same i muškarci ne preuzimaju nikakve odgovornosti;
- oskudica priznanja, ozbiljno neshvaćanje žene, nepriznavanja rada, zasluga, odsustvo ljubavnosti;
- emocionalna nedostupnost, nikada se ne izraze osjećaj do druge osobe i ne pokazuje pažljivost.¹⁴

4.4. Konflikti

Konflikti u partnerskim odnosima se definiraju kao povrede psihosocijalnog polja jednog od aktera u partnerskom odnosu. To znači da čitava skala formalnih i neformalnih prava i dužnosti, očekivanja i simboličkih nagrada biva povrijeđena konfliktom. No, konflikti mogu biti funkcionalni i popraviti stanje u odnosu, a često su sami po sebi fleksibilni. Jedna povreda psihosocijalnog polja aktera od strane drugog aktera povlači reakciju i tako se konflikt može umnožiti. Ako su povrede shvaćene kao ugrožavanje slijedi reakcija i očekivano multipliciranje. Konflikti se ne završavaju dosljedno, nego kompromisno. Na taj način konflikt uči učesnike kompromisnim rješenjima, a dugoročno i toleranciji.

¹⁴ V. Satir, *Družina za naš čas*, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1998, 157-170.

Konflikt je jedna od težih situacija u partnerskim vezama i izuzetno komplicira odnose. Emotivno reagovanje partnera, ukoliko je nefunkcionalno, dovodi do konflikta. U osnovi konflikt je upozorenje na disfunkcionalnost veze i izražava strah od završnog razrješenja situacije. Konflikt često ima izraze i situacije povezane za pobjedu i poraz. Konflikt može kreirati suštinu partnerskog odnosa u:

- instrumentalizaciju partnerskog odnosa, koji znači prijelaz iz JA – TI u odnos JA – ONO. Međusobna ljubav se mijenja, ali i međusobno iskorištava. Takav odnos guši partnera i pravi ga nezadovoljnim.
- u odnose koji dugo traju i u kojima se neprijatna osjećanja ne zaboravljaju, nego se pohranjuju kao kapital za konfliktu situaciju i služe kao energetski izvor i „municija“ za repertoar uvreda koji će se upotrijebiti u budućem konfliktu, najčešće zlostavljanje.¹⁵
- u odnose u kojima nije sve logično, sa nizom nesvjesnih događanja koja uzrokuju konflikt. Često dolazi od nerazumijevanja i pogrešnog doživljavanja partnerovog ponašanja.

Iako je konflikt u partnerskim odnosima uzrokovan nizom neslaganja, neugodnim situacijama i sl., ističemo da ima izvjesnu autonomnost u odnosu na aktere. Naime, psihodinamika konflikta preživljava unatoč činjenici što su nestali elementarni uslovi nastanka istog.

Proces partnerskih konflikata otpočinje dinamikom zahtjeva, traženja pa do povlačenja. Jedan od partnera zahtjeva blizinu intimnost, dok drugi odgovara šutnjom i povlačenjem. Partner izbjegava dodir i ulaže punu energiju u distancu, dok drugi partner osjeća strah od samoće. Sljedeća faza konflikta je ona kada jedan od aktera, koji želi bliži dodir, prelazi u fazu proganjanja, a onaj drugi u fazi bježanja. Treći stepen jeste ona situacija kada jedan od partnera osjeća razočarenje. U sljedećem stepenu, partner koji je proganjao drugog, doživljava bijes i počinje neumoljivo napadati, a drugi odgovara protiv napada. U petom stepenu oba partnera

¹⁵ Kao što su pokazala istraživanja Autonomne ženske kuće Zagreb (Jutarnji List, ponedjeljak, 18.10.2004.g.) na području Hrvatske, najmanje 29% žena partneri su zlostavljali. Istraživanje je provedeno na 987 žena u dobi 18 do 67 godina iz svih dijelova Hrvatske. Njih 61% je bilo u braku, 21% u vezi, a 18% nije imalo partnera. Rasprostranjenost fizičkog nasilja, između ostalog, mjereno je kroz pitanje zna li ispitanica da je njezinu najbolju prijateljicu partner ikad fizički ozlijedio. Čak 29% žena odgovorilo je potvrdno.

se nalaze na sigurnoj distanci i tako ostaju do novog konflikta. Šesta i završna faza jeste faza gađenja i prezira.¹⁶

4.5. Disfunkcionalnost partnera

Odlika kvalitetnog odnosa, pa i partnerskog, jest sposobnost prepoznavanja šta partneru treba u određenom trenutku i kakvim su odnosom oba partnera zadovoljni.

Međutim, niz partnerskih odnosa su nastali spletom slučajnih okolnosti i pod utjecajem onih vanjskih prilika koje akteri nisu mogli ili ne mogu kontrolisati i mijenjati ih u svoju korist. Ovi faktori se mogu razumjeti kao disfunkcionalni (odsutvo ili slom funkcionalnih odnosa). U neke od tih odnosa spadaju:

- umješanost roditelja u partnerski odnos;
- nezrelost partnera, smatra se da odnos nije stabilan, npr., tinejdžerske partnerske zajednice ne mogu zbog toga formirati svoj identitet;
- partnerske zajednice sklopljene od strane aktera koji su inkongruentni po statusno-socijalnom kriteriju;¹⁷
- partnerski odnosi u kojem je jedan, ili oba, od aktera imao teške traume iz djetinjstva.

Ukoliko se partnerski odnosi njeguju kao važni i smisleni za aktere, onda zapažamo da akteri znaju da su oni po sebi nestabilni ukoliko se ne obnavljaju ili redefiniiraju.

5. Antinomije u partnerskim odnosima

Antinomije se u teoriji smatraju sukobima između dvije suprotstavljene istine ili teze, koje su podjednake argumentacijske snage. U našoj raspravi partnerski odnosi imaju tu osobinu. Naime, koliko god osobe rado stupaju u te odnose,¹⁸ s

¹⁶ M. Metelko, *Ljubezen in okamenelo srce*, Samozaložba, Vrhnika, 1998, 31-42.

¹⁷ J. Burušić, *Koliko daleko jabuka pada od stabla*, Jutarnji list, 13. studenoga 2013, 28-29.

¹⁸ A. Giddens, *Sociologija*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2007, 192.

Autor ističe da se brak transformirao u sve većem broju u kohabitualne veze kao alternativa braku, parovi žive zajedno i zajedno odgajaju djecu. Predviđa se da će 4 od 5 vjenčanih parova Z. Evropi živjeti zajedno prije braka.

druge strane postoji i visoka stopa raspada partnerskih odnosa,¹⁹ ali i ponovnog ulaska u njih. To znači da su oni ujedno i potreba ali i okvir u kojem nisu potpuno zadovoljene potrebe. To također znači da proces odabira partnera dovode u određenu sumnju taj čin kao čin pun osobnih sviđanja, emocija i zaljubljenosti, neovisno o kontekstu. U većoj se mjeri može razmatrati društvena uvjetovanost odabira partnera unutar koje socijalne, finansijske kulturne, obrazovne i druge varijable imaju vrlo važno mjesto.

Prema Richard Sennettu²⁰ velikog kritičara teorije zajednice svedene na dvoje ljudi smatra da su se kroz modernijom historiju reducirali potencijali pojedinca na svijest o njegovim okrenutostima samom sebi. To je proizvelo neku vrstu egoizma i svijest o partnerskim odnosima da su oni jedini skup zaista postojećih ljudskih bića (pad u sebstvo). Međutim, to ne garantuje da su partnerski odnosi čvrsti, nego su mnogo više krhki i često partnerska zajednica egzistira samo stalnim usiljenim pojačavanjem emocija. Razlog za tu investiciju sastoji se u tome da je dominantna kultura dobrim djelom onemogućila male partnerske jedinice da funkcioniraju bez prisile, straha ili instrumentalnih svrha, poput emocionalnog preživljavanja. Kultura im nudi nestabilne simbole pobude, i namjere i stalno su prinuđeni provjeravati njihovu snagu kroz medije, vizualnu kulturu i kulturalne pritiske. Partnerski odnosi u modernom svijetu funkcioniraju kao male jedinice otpora u modernom svijetu i samim tim gube svoje smisao jer koriste sredstva i instrumente koji malu zajednicu onemogućavaju kao smislenu.

Sennett ovu situaciju naziva tiranija prisnosti. On ističe da je privatni život, nasuprot javnom životu, izložen nizu tiranskih prisila koje predstavljaju ideju da sva ljudska aktivnost prolazi kroz mrežu odgovornosti i nadzora. Neispunjavanje dužnosti stvara strah od neispunjavanja tih dužnosti, a samim tim i vrijeđanja dogovorenih partnerskih odnosa. Intimnost, kao važan dio partnerskih odnosa, je polje očekivanih ljudskih odnosa. Očekuje se da su odnosi topli onda kad su bliski.. Paradoksalno, što se ljudi više zbližuju u partnerskim odnosima, to su manje društveni.

¹⁹ N. Abercrombie, S. Hill, *Riječnik sociologije*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2008, 179.

Autori navode podatak za Veliku Britaniju da se stopa razvoda naglo povećala (2,1 razvod na 1000 sklopljenih brakova u 1961. godini, u usporedbi s 13,4 u 1995. godini). Istovremeno se stopa ponovnog stupanja u brak nakon razvoda ostale visoke - 50% razvedenih žena u 1980-ima su ponovo stupile u brak 8 godina nakon razvoda.

²⁰ R. Sennett, *Nestanak javnog čovjeka*, Naprijed, Zagreb, 1989, 127-149.

Anthony Giddens²¹ u studiji „Transformacija intimnitet“ konstatira da u okruženju moderniteta odnosi poprimaju nove kvalitete koje su prije svega rezultat promjena u prirodi društva i strukturi porodice. Naime, žene su preuzele rizik oslobođenja od tradicionalnih struktura i porodice. Istovremeno su redefinirale partnerske odnose u smislu da su²² fokusirane na razumijevanje sebe i odnosa u koje stupaju. Na tragu M. Foucaulta, Giddens objašnjava razliku, nastalu u modernitetu, uvodeći ideju „čistih odnosa“. Suština tog odnosa jest da se u njega slobodno ulazi na temelju utilitarnosti, odnosno, smisleno je da traje onoliko koliko je kao odnos koristan. To je ono bitno što je u kontrastu sa ranijim pojmovima braka kao skupa uloga i obaveza. On također hipostazira pojam romantične ljubavi, koja je definirana stavom ili iluzijom da je to „nešto posebno“. Tu vrstu osjećanja Giddens naziva „konfluentna ljubav“ ili ona ljubav koja je posebna po sebi u samom odnosu. Giddens tumači ovu promjenu radikalnom demokratizacijom društva koja je obuhvatila i mikronivoje poput partnerskih odnosa. Uočio je da postoji opšta tendencija da su se muškarci kulturalno „ulijenili“ unutar dominantno virilne kulture i da su žene, kroz socijalne promjene, otvorile mogućnost stvaranja konkurentnih vrijednosti unutar te kulture.

6. Zaključak

Nekoliko je važnih razloga zašto partnerski odnosi nisu univerzalni odgovor na kompleksnost svijeta za pojedince. Partnerski odnosi, prije svega ne mogu biti zamjena za socijalni život osobe, niti osoba može biti svedena samo na partnersku ulogu. Drugo, osobe u modernom svijetu su socijalizirane na oblike egoizma kao način očuvanja osobnosti i iz tih motiva može lako doći do raspada partnerske zajednice. Treće, osobe modernog doba izložene su snažnim konzumentskim ponudama i slikama za koje ne želi biti uskraćen, a za to može biti prepreka partnerski odnos. Četvrto, partnerski odnos može biti privatni mikrokosmos, ali nesposoban da rješava pitanja u kategorijama javnosti. To dokazuju teorijski okviri i empirijski izvori različitog statusa i značaja. Akteri u partnerskim donosima imaju svoje predstave o zajedničkom življenju i potrebama, koje pokušavaju zadovoljiti u zajedničkom životu. Ipak, shvatili smo da su partnerski odnosi odgovor na

²¹ A.Giddens, *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*, Stanford University Press, Palo Alto, 1992, 140-162.

²² M. Fuko, „Telo, moć“, u P. Milenković, D. Marinković (ur.) *Mišel Fuko 1926-1984-2004*, Vojvodanska sociološka asocijacija, Novi Sad, 2005, 81.

usamljenost ili socijalnu isključenost, a da bi bili uspješni karakterizira ih nekoliko zajedničkih osobina:

1. Jasno i razumljivo komuniciranje,
2. Sudjelovanje, a ne takmičenje,
3. Saradnja, a ne izražavanje moći,
4. Priznavanje realnosti partnerskog odnosa, a ne robovanje zamišljenoj slici tog odnosa,
5. Upotreba autoriteta za uređenje i usrećivanje partnerskog odnosa, prije nego izražavanje moći,
6. Samopoštovanje u svim aspektima ličnosti,
7. Sposobnost odgovornosti do sebe i partnera,
8. Sposobnost suočavanja sa problemima u duhu izazova i novih temelja za prirodu partnerskog odnosa.

Činjenica je da je u okolnostima moderniteta ljudska egzistencija nestalna, ali mnogima ostaje mogućnost konstruiranja partnerskog odnosa kao univerzalnog odgovora nato stanje. Ono što možemo učiniti za sebe jeste samopoštovanje i zahtijevanje, u okviru kategorija humanog razvoja i humanističkih odnosa, da me se poštuje. Partnerski odnosi, stoga, predstavljaju jednu od mogućnosti u okviru niza borbi za preživljavanje na koje je čovjek prinuđen da učestvuje.

Perspektive suvremenih partnerskih veza, sudeći po onome što modernitet nameće ljudima, pokazuje niz tendencija i eksperimenata, ali je sigurno da će ostati kao važan resurs za one aktere koji ih još uvijek smatraju racionalnim i ontološkim rješenjem svoje egzistencije.

7. Literatura

- Giddens, *Sociologija*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2007, 192.
- Šabani, *Sociologija*, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo, 2013, 211-215.
- A.Giddens, *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*, Stanford University Press, Palo Alto, 1992, 140-162.
- C. S. Schuster, S.S. Ashburn, *The Process of Human Development: a Holistic Life-Span Approach (second edition)*, Little, Brown and Company, Boston, Toronto, 1986, 123-128.

- D. C. Pennington, *Osnove socijalne psihologije*, Naklada Slap, Zagreb, 1997, 193
- D.C. Pennington, *Osnove socijalne psihologije*, Naklada Slap, Zagreb, 1997, 186-190.
- E. Walster, G.W. Walster, E. Berscheid, *Equity: Theory and Research*, Allyn& Bacon, 1978, 23-40.
- E. Hatfield, S. Sprecher, *Mirror, mirror The importance of look in everydaylife*, SUNY Press, New York, 1986, 74
- Ajzen, „Attitudinal versus normative messages: An investigation of the differential effects of persuasive communications on behaviour“, u K. Thomas (ur.), *Attitudes and Behaviour*, Penguin Books Ltd., Harmondsworth, 1971, 271-280.
- Ivulić, Što žene žele?, Jedna empirijska provjera, u J. Hrgović i D. Polšek (ur.), *Evolucija društvenosti*, Naklada Jesenski i Turk Zagreb, 2004, 193.
- Vidanović, *Rečnik socijalnog rada*, TIRO-ERC, Beograd 2006, 70.
- J. Burušić, *Koliko daleko jabuka pada od stabla*, Jutarnji list, 13. studenoga 2013, 28-29.
- Jutarnji List, ponedjeljak, 18.10.2004.g.
- M. D. Buss, *Human Mate Selection*, American scientists, 73, 47-51.
- M. Fuko, „Telo, moć“, u P. Milenković, D. Marinković (ur.) *Mišel Fuko 1926-1984-2004*, Vojvođanska sociološka asocijacija, Novi Sad, 2005, 81.
- M. Metelko, *Ljubezen in okamenelo srce*, Samozaložba, Vrhnika, 1998, 31-42.
- N. Abercrombie, S. Hill, *Riječnik sociologije*, Jesenski i Turk, zagreb, 2008, 179.
- P. Brajša, *Se da živeti v dvoje*, Delavska enotnost, Ljubljana, 1986, 18-29.
- R. Sennett, *Nestanak javnog čovjeka*, Naprijed, Zagreb, 1989, 127-149.
- S. Saegert, W. Swap, R.B. Zajonc, Exposure, context, and interpersonal attraction, *Journal of Personality and Social Psychology*, 25, 234-242.
- V. Satir, *Družina za naš čas*, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1998, 157-170.